СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 230. Джерзі Сіти, Н. Дж., вівторок, 4-го жовтня 1938. No. 230. Jersey City, N. J., Tuesday, October 4, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРЕЗИДЕНТ АПЕЛЮВАВ ДО ПОЛЬЩІ НЕ ВЖИВАТИ СИЛИ

ВАШИНГТОН. — Секретар стейту Кордел Гол подав у суботу до публичного відома, що президент Рузвелт відкликавсь у пятницю до польського уряду не вживати сили проти Чехословаччини та старатися полагодити спір з нею в мирний спосіб.

АМЕРИКА ДУМАЄ НАД СКЛИКАННЯМ МІЖДЕРЖАВНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

Американський уряд студіює можливості зменшення зброєнь в Европі. Президент Рузвелт спеціяльно розглядає можливість скликання міждержавної економічної конференції.

Деякі члени конгресу в. тому напрямі сильно працюють. Сенатор Берк каже, що Америка є природньою провідницею руху за мир, а сенатор Луіс радить президентові скликати всі держави, що брали участь у версайськім договорі, для перегляду старих умов.

ЕВРОПЕЙСЬКІ ПОДІЇ ЗНАХОДЯТЬ ШИРОКИЙ ВІДГУК В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК. — У суботу відбувся заходами околичних чехословацьких організацій демонстраційний похід улицями міста „за рятування Чехословаччини в останню годину". За обчисленнями американських газет, у поході взяли участь 12,000 осіб. Вони називали похід спізненою демонстрацією. Демонстранти виступали своїми окриками передоссім проти Чеймберлина.

У місцевім Медисон Сквер Ґардені відбувся в неділю вечором так званий Німецький День, традиційна демонстрація американських німців, улаштована федерацією німецьких [illegible]нізацій. Демонстрація була замітна тим, що офіціяльні представники німецького уряду, що попередніх років брали в цій демонстрації участь, цього року відмовились від участи. Це вказує на розлам серед американських німців між прихильниками націзму і його противниками. У демонстрації взяли участь коло 7,000 осіб. Між бесідниками був конґресмен Гемилтон Фиш.

Заняття судетських країв від Чехословаччини святкували націстичні організації численними демонстраціями в місті й околиці. В місті Андовер, Н. Дж., Фріц Кун, провідник німецько-американського Бунду, промовляв до 4,000 осіб, у Брукліні до 2,000 осіб. У Брукліні під салею, в котрій відбувалася демонстрація, походжали пікети противників націзму, а в місті Юніон Сити, Ню Джерзі, американські ветерани обступили німецьку салю й заставили націстичних бесідників відійти без промов.

УРЯД ОСТЕРІГАЄ АҐЕНТІВ ЧУЖИХ УРЯДІВ.

ВАШИНГТОН. — Департамент стейту ще раз звертає публичну увагу аґентам чужих урядів на закон з 8. червня 1938. року, на основі котрого всі такі аґенти мають зареєструватися в уряді до 6. жовтня цього року.

Уряд звертає теж притому увагу на те, що багато відомих йому аґентів чужих урядів цього закону ще не виконали.

УРЯД ДОМАГАЄТЬСЯ РОЗСЛІДУ ДОПОМОГИ НАЦІСТАМ.

ВАШИНГТОН. — Директори Краєвого Союзу Фабрикантів вислали до конгресового комітету Дайса лист, у котрім домагаються від комітету розслідження закиду, висказаного публично перед комітетом, що, мовляв, деякі великі американські фабриканти піддержують націстичну пропаганду в Америці.

СТРАЙК ВІЗНИКІВ ПОЛАГОДЖЕНИЙ.

НЮ ЙОРК. — Страйк візників вантажних авт, що почався два тижні тому, полагоджено двома умовами. Страйк підписали робітничі юнії в імені 15,000 страйкарів та 123 підприємства.

ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ЗНОВУ ПРОТИ РОБІТНИЧОЇ РАДИ.

ҐЮСТОН (Тексас). — Виконний комітет Американської Федерації Праці виступає в своїм річнім рапорті гостро проти Краєвої Ради Робітничих Відносин за попирання Комітету Промислової Організації. Комітет закликає конвенцію Федерації Праці домагатися зміни закону про робітничі відносини.

Звіт Федерації Праці показує, що Федерація має тепер 5 мілионів членів.

СМЕРТЬ АВТОМОБІЛІСТІВ ПІД КОЛЕСАМИ ПОЇЗДУ.

СИРАКЮЗ (Ню Йорк). — Поспішний поїзд залізниці Ню Йорк Сентрал розбив тут автомобіль і вбив усіх людей, що були в ньому: керівника авта Тонія Скадорваса, Людвіка Ґрабовского, його жінку й 4-літнього сина.

НАЙБІЛЬШИЙ КОРАБЕЛЬ СВІТУ.

У корабельних доках в Клайдбенку, в Шотляндії, спущено на воду новий найбільший корабель світу, „Королеву Єлисавету". Цю світлину переслано радіом до Лондону, а звідти до Ню Йорку.

АВТОМОБІЛІСТ ДАЄ СУДОВЕ ВІЗВАННЯ ПОЛІЦАЄВІ.

Коли в Йонкерсі, Ню Йорк, бизнесмена Мартина Кляйна, як він їхав автом, задержав на дорозі поліцай, щоби продати йому білети на поліційний баль, автомобіліст не лише що білету не купив, але дав поліцаєві заздалегідь приготоване візвання до суду на розправу за нарушення закону проти такого продажу поліційних білетів автомобілістам. Автомобіліст каже, що в стейті Ню Йорк є закон проти того роду жебранини поліцією.

ТУРИСТИЧНИЙ РУХ У БЕЛЬҐІЇ ЗАВМЕР.

Ще ніколи Бельґія не мала по війні такого препоганого туристичного сезону, як цього року. Велитенські гостинниці в Остенді, Спа і т. д. стоять пустками. Звичайно до Бельґії приїздили масово туристи з Англії і Голяндії, але цього року виїхали до Франції, користаючи з ницького курсу франка. Таксамо французькі туристи, які раніше відвідували Остенду, залишились у Франції. Одначе найбільше крови напсували самі бельґійські туристи, які виїхали на відпочинок до Франції, користаючи там з низького курсу франка.

КОНФІСКОВАНУ ЗБРОЮ ПЕРЕПРОДУВАЛИ ЗНОВУ ЧИГУНАМ.

Адміністраційна влада у Литві повела завзяту боротьбу з поширеними чигунами (дикими стрільцями), яким відбирає зброю. Опісля цю зброю продавала на ліцитації торговцям, які знову перепродували її назад чигунам.

НОВІ ДЖЕРЕЛА НАФТИ В СССР.

В самарській окрузі викрили нові джерела нафти. З початком 1939 р. зачнуть большевики експльоатацію новововідкритих теренів.

ПІДГОТОВЛЯЮТЬ НОВИЙ ПРОЦЕС ПРОТИ ГАЙНСА.

Уряд у Ню Йорку вже підготовив листу 500 осіб, з котрих має бути вибрана лава присяжних суддів, яка буде вдруге судити за льотерійний рекет Джеймса Гайнса, окружного провідника Тамані Голу.

В КИЄВІ НЕБЕЗПЕЧНО.

„Комуніст" з 2. 9. пише, що робітники міста Києва домагались від властей, щоб ті збільшили в місті, особливо на передмістях, скількість постів міліції. Це тому, що на передмістях нападають на робітників, які повертаються з роботи, бандити, бють їх, а часом таки відбирають речі, які робітники несуть зо собою. Власті досі не узгляднили цього прохання робітників.

750,000 ДІТЕЙ У ПОЛЬЩІ ПОЗА ШКОЛОЮ.

Польська Аґенція Аграрна обчисляє, що поза школою опинилося цього року в Польщі 750 тисяч дітей.

НОВИЙ МІСТ НАД СЕРЕТОМ У ЧОРТКОВІ.

У Чорткові відбулося посвячення нововибудуваного, сталевого мосту над Серетом, що є важним комунікаційним пунктом на шляху Тернопіль—Заліщики. Будову мосту почато в 1935 р. Міст коштував 250,000 зл.

ЯК ІВАСЬ НЕ НАВЧИВСЯ...

Норвеська преса широко обговорює один неприємний інцидент з рапту, що відбувся по змаганнях Норвеґія — Польща. Ось підчас роздачі нагород поляк Мариновскі встав нагло і взяв собі другу нагороду, хоч належалася йому четверта. Коли йому звернули увагу, що це помилка, кинув нагороду об землю. Викликало це велике обурення й погане враження. Норвеські часописи висловлюють надію, що набудуче. такого роду спортовців полишать вдома...

ЩО ДІЄТЬСЯ В ПОШТОВИХ УРЯДАХ НА ВОЛИНІ.

Львівський „Новий Час" (ч. 182) пише:

Те, що твориться в поштових урядах на Волині в звязку з постійним недоручуванням українських газет, зокрема „Нового Часу", передплатникам, що ми його їм постійно висилаємо й що за перевіз його та доручення його пошта бере від адміністрації оплату, а тимсамим і зобовязання, — не має прецеденсу, здається, ніде в світі. Всі наші прилюдні (в пресі) і безпосередні (поштою) урґенси в Міністерстві П. і Т. у Варшаві не принесли досі ніякої зміни. Де шукати виновників?

Ось чергове письмо (на відтинку нашого поштового чеку) до адміністрації „Нового Часу":

„Це гроші тільки за отримані числа „Н. Ч.". З кінцем квітня до цього дня Берестеччина не отримує жадної української преси. Отож коли висилаєте часопис, то прошу стримати, не наражуючи Вас на втрати".

Цього вже пошта не могла затаїти й прибила на відтинку стампілю: Берестечко, 13. VIII. 38.—8.

Документ стверджений поштою.

ЯК СОВЄТИ ДБАЮТЬ ЗА ДІТЕЙ.

„Вісті" з 2. 9. подають, що в Києві в одному з дитячих притулків зарахували начальники одну дитину до мертвих і тільки випадково виявилося, що вона жива. Залишена без допомоги хвора дитина згодом померла. В справу вмішався суд.

НІМЕЧЧИНА КУПИЛА МЯСО В БРАЗИЛІЇ.

Одна велика бразилійська фірма заключила з Німеччиною контракт на доставу 150 тисяч бочок соленого мяса без костей. Цей товар має бути доставлений у часі від 1. жовтня ц. р. до 1. липня 1939 року.

ПРЕДСТАВНИК УПР В ЧИЖИКОВІ.

Цими днями з доручення президії Парляментарної Репрезентації відвідав Чижиків посол д-р С. Біляк. Мати побитих невідомими досі злочинцями братів Касперських з глибоким зворушенням оповіла пос. Білякові про те, як громадяни під першим враженням бандитського нападу на Касперських на другий день досвіта зжали і зложили в копи збіжжя на полі побитих. Вона навіть не може довідатися, хто є ті добрі люди, що зробили її дітям у тяжкий хвилині таку прислугу.

Підчас свого побуту в Чижикові пос. Біляк відвідав м. і. теж будову величавого Народнього Дому (праця в повному ході) та дитячий садок, з якого користає понад 60 дітей. Вертаючись до Львова, пос. Біляк забрав із собою до Українського Шпиталю Павла Касперського, що досі лікувався вдома (в останніх днях йому погіршало). Досі ще не викрили виконавців цього бандитського нападу, чого ціле населення Чижикова вичікує з великою нетерпеливістю.

ПРОТИМОСКОВСЬКІ ЗАВОРУШЕННЯ СЕЛЯН У ЛІВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ

МОСКВА. — Селянські заворушення, що вибухлили в Києві і на Поділлі, перекинулися на Лівобережжя, викликуючи особливо грізні ферменти в полтавській і луганській окрузі. Щоб здавити повстання, совєтська влада видала надзвичайні накази. В луганській окрузі скупчено багато війська і поввзів. Знаменне те, що в тих повстаннях беруть участь не тільки селяни, але також міські робітники, вуглекопи луганської округи. В згаданій окрузі урядує спеціяльний військовий трибунал, що розглядає справу недавно арештованих опозиціонерів, обвинувачених за організування заворушень.

СМЕРТЬ ВІДОМОГО УКРАЇНСЬКОГО АРТИСТА.

ЛЬВІВ. — У Коломиї помер нагло відомий український сценічний артист і режисер Микола Бенцаль. Покійний мав 47 літ. Походив із селянської родини і хоч не мав вищої освіти, то проте вибився на українській сцені на першорядну силу. По війні він створив свій власний театр і був його директором та режисером. В українським театральним мистецтві на західньо-українських землях покійний лишив за собою тревалі заслуги. Українське громадянство в часі похорону прийшло масово віддати покійному останню прислугу.

РОЗБІР ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ.

ПРАГА. — Німецькі війська займають з черги третій сектор судетської території, так, як упляновано в мінхенській договорі. Чеські війська уступаються перед ними без бою у віддалі двох кільометрів. Покищо заворушень не було. Враз із чеськими військами втікають у глиб краю також багато чеського, жидівського, а навіть німецького населення. Начисляють, що досі наготовились утікати перед німцями 75,000 осіб. Чеська влада звернулася з проханням до Англії і Франції, щоб названі держави помогли їй розвязати те питання. В урядових колах говорять, що президент Бенеш був би дістав далеко кращі умови, якби був переговорював сам з німцями, ніж ті, які „здобули" для чехів чотири потуги в Мінхені.

ПОЛЯКИ ЗАЙМАЮТЬ ТЕШИН.

ПРАГА. — Чеська влада згодилася віддати полякам тешинський Шлеськ. Вслід за тим скупчене на границі польське військо вмашерувало без бою до міста Тешина й околиці.

МАДЯРИ ДОБИВАЮТЬСЯ СВОЇХ ДОМАГАНЬ.

БУДАПЕШТ. — Мадярський уряд поставив свої домагання чехословацькому урядові. Чехи засадничо згодилися полагодити спір з мадярами мирно. Але Мадяри, як зазначують чехи, поставили дуже високі домагання. Ті домагання такі: Негайна віддача тих теренів, які вцілості заселені мадярами; плебісцит у тих околицях, які перемішані з іншим населенням; плебісцит у Закарпатській Україні, щоб усталити, куди вона хоче належати; плебісцит для всіх національних меншин, щоб вони рішили, де хочуть належати.

ПОХВАЛИ І КРИТИКА ЧЕЙМБЕРЛИНА.

ЛОНДОН. — Чеймберлин далі лишається героєм серед англійців за те, що відвернув всесвітню війну. Навіть сам король прилюдно назвав його політику „блискучою" і висказав йому подяку. Проте є серед англійських політичних кол невдоволення з нього, а то тому, що дехто вважає, що Чеймберлин уступив перед диктаторами. Командант англійської фльоти, Доф Купер, вніс на адресу Чеймберлина резиґнацію, в якій говорить, що не погоджується з його політикою.

ЧЕЙМБЕРЛИН УСПОКОЮЄ ФРАНЦІЮ.

ЛОНДОН. — Премієр Чеймберлин вислав до премієра Далядіє листа, у якому говорить, що союз Англії і Франції далі спочиває на трівких основах і ті два краї будуть далі розвязувати спільно ріжні европейські проблеми. Той лист мав на цілі успокоїти французів, що висказане і підписане бажання Чеймберлина і Гітлера, щоб їхні краї вже ніколи не йшли до війни, цілком не ослаблює англійсько-французького союзу.

ФРАНЦІЯ РОЗЗБРОЮЄТЬСЯ.

ПАРИЖ. — Внаслідок загального успокоєння французький уряд рішив демобілізувати своє військо. В політичних колах у Парижі є таке переконання, що до мирного договору мусіло прийти, бо обі сторони показалися рівнорядно небезпечними. Франція й Англія переважали німців і італійців сировцями і засобами. Німеччина з Італією перевищали перших літаками. Але Італія мала всього на 6 тижнів воєнних запасів. Угорщина і ген. Франко відразу заповіли свою невтральність. Тому німці мусіли теж шукати мирного полагодження.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

КІНЕЦЬ ЕПОХИ

В американській пресі йде тепер жива дискусія про значіння найбільшої події останніх днів, угоди чотирьох держав у Мінхені. Коли прийшла перша, загальна, вістка про цю угоду, американські ґазети назагал стрітили її з радістю. Коли появилися перші вістки про зміст угоди, ґазети віднеслися до угоди здержано. Чим більше розкривано дальші подробиці угоди, тим більше критичним ставало це відношення. Нині назагал це відношення рішучо осудливе — в більшій або меншій мірі.

Серед того загального хору осудливих голосів підносилися холодніші голоси американських публіцистів і політиків з такими роздумуваннями: Це гарно з вашого боку критикувати договір у Мінхені в імені високих ідеалів. Це гарно з вашого боку говорити, що мир є важна справа, але й мир можна купувати зависокою ціною. Але що саме зробила Америка для цього, щоб у світі правили інакші засади, як ті, що їх примінено в Мінхені? Чи не вмивала Америка досі майже двацять літ своїх рук від відповідального вирішування европейських справ? Яким же правом вона тепер може давати Европі лекції, що Европа мала поступати сяк або так?

Ці слова американських публіцистів на адресу власного народу мають глибоке виправдання, бо власне Америка була одною з тих держав, що, добившися перемоги над осередніми державами в світовій війні, завели в Европі міждержавну систему, оперту не на слушності, не на справедливості, не на признанні прав усякого народу до життя, а просто на силі, бо на перемозі аліянтів. Німеччині казали тоді підписати важні зобовязання, віддано її у важку матеріяльну кураткелю, а до того ще й казали признати себе моральною виновницею світової війни. Німеччині відібрано багато землі. Австрії, її союзниці, забрано всі ненімецькі краї, а німецьким краям заборонено приступити до Німеччини. В Европі запанувала мілітарна сила Франції. Правила Франція при помочі своїх рептильок, з котрих три були зорганізовані в державний союз („малої антанти"). Англія годилася з французькою геґемонією в Европі для охорони власних інтересів. Лігу Націй, дитя ідеалістичних змагань президента Вилсона, випачено в діяльності власне цими інтересами переможців і остаточно зведено ні на що.

По кільканацятьох роках існування міждержавна система, оперта на перемозі аліянтів у війні, почала валитися. Німецьке збросння було першим поважним ударом у цю систему, забрання надренських країв другим ударом, прилучення Австрії до Німеччини третім, а прилучення судетських німців Чехословаччини останнім ударом. В Мінхені остаточно похоронено версайську систему. На похорони її були Франція й Англія, родичі цеї системи, і своїми підписами під угоду виреклися власної дитини. На доказ цього, що епоха Версаю скінчилася, Франція й Англія добровільно віддали Німеччині те, що вона збиралася забрати проти їх волі силою.

НОВІ ПРИЧИНКИ ДО УКРАЇНСЬКО-ЧЕСЬКИХ ВІДНОСИН

У нас у Закарпатській Україні почався жвавійший рух від часу, як зачав виходити наш щиро народній щоденник „Нова Свобода" (Ужгород, вул. Лучкая, $1 на місяць). Часопис редаґований живо й спритно, так, що ніякий інший закарпатський часопис не може з ним рівнятись, а вже найменше кацапські часописи. А-ле кацапським часописам легко вдержатись, бо їх „подпоруе" одна або друга чеська партія. Крім того деякі з них дістають запомогу і зза границі, зокрема від мадярів та від поляків.

Найцікавіше, що чеські централісти в Празі, які піддержують своїми капіталами кацапські ґазети на Закарпатті, покликуються потім самі на них та на шайки, що зорґанізувались довкола тих редакцій, і кажуть: „Ми демократи, отже коли на Підкарпатській Русі є такі партії, що себе „русскими", то є московськими, називають, то ми мусимо з ними числитися". Цікава льоґіка: самі вони ті „партії" своїми грішми створюють, а потім покликуються на діло своїх рук.

Підлішого вживання засади „дівіде ет імпера" (поділи їх та пануй над ними) ,годі вже де у всесвітній історії знайти.

„Нова Свобода" взялася передовсім до упорядкування справ шкільних, засмічених до неможливости кліковою політикою чеських „народних соціялістів" з Праги, які наслали своїх вірних партійників (як Хмелярж, Равшер та інші) до Ужгороду, щоб там провадили так званий „шкільний реферат", що є частиною міністерства просвіти в Празі. Той реферат став централею московських інтриґ та замахів на українське шкільництво.

Йому міг скоро скрутити голову наш ґубернатор, „русин" Грабар, та в тім то й біда, що це цілком особливий ґатунок ґубернатора. Був він спершу ґр.-кат. священиком, опісля директором банку, потім бурмістром Ужгороду, аж нарешті став ґубернатором.

Щоб таких достоїнств доступити, треба в Закарпатській Україні добре поміж дощ ходити. Наш Грабар це добре вміє! Головна річ у нього: не зразити собі чехів, а попри них і патронованих ними кацапів. Він каже, що він русин, а вже кожний може собі це, як хоче, товкувати. „Нова Свобода" та взагалі наші українські орґанізації дивились покищо крізь пальці на його крутійства, але вже і їм того всього забагато. Недавно тому стягнулася нарешті „Перша Українська (руська) Центральна Народня Рада" на висилку делеґації до Праги, щоб там у міністерствах постояти за наші домагання та натаврувати дикє поступовання з нами чехів зо шкільного реферату. Один з міністрів, почувши про їх зловживання, аж за голову вхопився та заявив: „Чому це все "терпить ґубернатор?" Чому не виточить їм дисциплінарки і не домагається в Празі усунення їх зо шкільного реферату?"

Та нашому ґубернаторові все те не в голові: він жде нетерпеливо, щоб уже раз приїхав президент держави, Бенеш, в гості на продуковане ним „ґубернаторське вино", а пані ґубернаторова, хоч більше як рік діставала зо Львова часопис „Жінка", то й одної корони за неї не заплатила.

Члени нашої делеґації переконались тепер самі безпосередньо, як скандально і непорадно ведуть наші старші провідники пропаґанду в нашій справі. Ось була наша депутація й в о. Шрамека, міністра й провідника клерикалів, а й той не знав нічого про зловживання насланих з Праги до шкільного реферату чеських москвофілів. І о. Шрамек висказав своє велике здивування з відносин та свій жаль, що він досі про все те не знав. Чияж тут вина? Адже о. Волошин, що належить до тої самої партії, що о. Шрамек, мав його про наші кривди інформувати.

Найбільші трудноші мала депутація в міністра просвіти: д-ра Франке, члена найбільш москвофільської народньої соціялістичної (кльофачівської) партії. Він показався повним анальфабетом, дарма, що кінчив фільософію. Він навіть не знав, що чех Нідерле видав був іще перед війною етноґрафічну карту, на якій означив наше Закарпаття як край український. З тим Франке мусіла наша делеґація просто дві години сваритися. Нарешті він обіцяв вислати на Закарпаття спеціяльну комісію для розслідження зловживань його земляків у шкільному рефераті.

Автім не дуже дивуймось і такому „затраценому" Франке, коли і наш славний продуцент „ґубернаторского вина" в розмові з представником „Курєра Варшавского", Пшивечерским, показався в справах етноґрафічних нашого Закарпаття також повним іґнорантом та заявив йому, що наша закарпатська народня мова „є п р и н ц и п о в о старословянською"!

П. Пшивечерскі заявив одному з наших людей: „Я, як поляк, переконаний, що тут живе український нарід. І ґубернатор говорив зо мною чистою українською мовою, але мені здається, що він і сам про те не знає". І справді щось комічніше годі собі уявити.

Своїм боком, нашим делеґатам до Праги годі було вскди там дістатись, куди їм було конче треба, бо чеські державні мужі мають тепер запрятану голову справою судетських німців. Ось і тепер, коли це пишу, оголошено винятковий стан у вісьмох судетських повітах. А польське „Віленске Слово" вже розпоряджається навіть спадщиною по Чехословаччині і страшенно побоюється, що буде далі. Воно каже: „Для Польщі повстання Закарпатської України булоб явищем просто траґічним". І тому воно хоче, щоб наш край став — мадярським. Отже бачите, що нам грозить; а коли бачите, то чи не думаєте над тим, щоб зорґанізувати оборону для нашого загроженого краю? Чи не бачите, що вже крайній час?

А ми тимчасом тут у краю раді бодай тим, що маємо що денний орґан, дарма, що чех Турек запровадив над ним старотурецьку цензуру. Наша „Нова Свобода" держиться дуже кріпко.

Треба додати тепер іще пару слів про нашу пропаґанду чужими мовами. Ані по чеськи, ані по мадярськи не вийшла досі ні одна брошура, яка пояснювалаб українську справу взагалі, а справу Закарпаття зокрема. На це наші провідники досі не здобулись. І тому навіть чехословацькі міністри дивилися на меморандум наших делеґатів мов на якісь відкриття з середущої Африки. Зокрема мадярської такої брошури нам дуже потрібно, бо і в нас інтелігентні мадярони просто з незнання.

А. Б.

Богдан Галайчук.

ДЕРЖАВА В ДЕРЖАВІ

(Докінчення)

(3)

Автім і в державах демократичних, що шанують свободи, запевнені конституцією, права обєднаних країв обмежують, але повільно (шляхом еволюції). Таку зміну вводить саме життя, яке висуває з ріжних причин щораз нові спільні інтереси. Бачимо це на прикладі Швайцарії. Її складові частини, кантони, були колись невеличкими незалежними державами. Положені в недоступних гірських долинах, вони мали між собою важкий звязок, і водночас були безпечні від наїздів. Не диво, що вони обєднались були первісно в дуже вільну спілку, т. зв. конфедерацію, зберігаючи повну незалежність. Та поволі Альпи почали залюднюватися, шляхи получили поодинокі кантони між собою і з довкільним світом. Сусідні держави потворили могутні армії, яким дрібненькі кантони не могли самі протиставитися. Змінилося й господарське життя. Прийшла залізниця, пошта, Швайцарію почали заливати мандрівники-туристи. Звивалась низка справ, що їх не могла полагоджувати кантональна влада; кордони між кантонами ставали зайві, кантони раді-не-раді мусіли передавати щораз то нові ділянки господарського життя осередній, союзній владі. Таким чином постійно, хоч поволі, меншає самостійність швайцарських кантонів, і таким самим шляхом ідуть майже всі союзні держави.

Отак годі вважати федерацію певним і доцільним засобом до забезпеки національних прав. Тут саме бачимо слабість федератизму, політичного напряму, що в XIX. ст. та у двох перших десятках XX. ст. був сильно поширений між українськими та іншими поневоленими народами колишньої Росії, та що змагав до перебудови Росії на федерацію незалежних національних держав. Східньо-европейські федералісти мали перед очима деякі щасливі союзні держави Америки або Швайцарії, та цей приклад для нас не підходить. Самостійність американських „стейтів", чи швайцарських „кантонів" не береже нічиеї національної окремішности, бо їх границі не збігаються, з ніякими національними чи мовними межами. Злучені Держави мають суцільне населення: англійську переважну більшість, у якій, по кількох поколіннях розпливаються ріжноврсті менщини — еміґрація майже всіх европейських народів, що скрізь є в меншині. Швайцарія це — одна суцільна нація, дарма, що говорить частинно по німецьки, частинно по французьки, частинно по італійськи, частинно по ретороманськи. Подібно в усіх інших союзних державах усі обєднані держави мають таку саму більшість. Винятком творить Канада, що має скрізь англійську більшість, крім одної провінції, де більшість мають французи. Здається, що лише цій національній суцільності завдячують союзні держави свій корисний розвиток. При мішаному населенні вони невно сталиб полем безнастанної боротьби між найбільшим народом, що намагавсяб покорити собі слабші, які знову змагалиб до якнайбільшої самостійности, а то й до повної незалежности.

Як воно виглядає, бачимо на прикладі СССР, що, як відомо, нібито творить федерацію 11 національних республік, причому деякі мають іще й автономні республики й обласи для менших народів. Колись засадою кожного державного союзу є єдність цілости при збереженні свободи частин, то СССР не осягнув ні одної з цих двох цілей. Російська нація потоптала права інших, не залишаючи окремим національним республикам навіть автономії. Єдність союзу, який став звичайною московською державою, зберігають москалі лише насилою, збройною силою та провокацією, бо більші поневолені народи всіма силами змагають до повної незалежности, змагають до того, щоб відділитися від СССР.

*

Від союзної держави, чи федерації, треба відріжнити союз держав або конфедерацію. Обєднані в конфедерації держави зберігають куди більше самостійности та повну внутрішню суверенність. Союзній владі підлягає лише влада обєднаних держав; поодинокі громадяни підлягають виключно цій останній. Осередню владу державного союзу творять, здебільша, представники урядів обєднаних держав, вона не походить із загальних виборів. Союз держав, здебільша, довго не втримується. Він становить лише перехід до союзної держави, напр., Швайцарія та довоєнна Німеччина переходили такий стан. Еміґрація деяких поневолених Росією національних країн думає, після визволення, сполучитись у конфедерації: кавказьку (Грузія, Азербайджан, Північний Кавказ, Вірменія) та козацьку (Кубань, Дон, Терек, Астрахань, Урал, Оренбург).

Тепер існує лиш одно міждержавне обєднання, зближене до союзу держав, а саме — британська імперія. Вона складається з 7 членів: Велика Британія та 6 держав-доміній: Канада, Австралія, Нова Зеляндія, Ірляндія, Південна Африка та Індія. З винятком Індії, якою насправді володіє Велика Британія, всі інші домінії це — цілком незалежні держави, союзні (Канада, Австралія) або суцільні. Між собою лучить їх лише британський король, як спільний державний голова, і т. зв. імперіяльна конференція, злложена з премієрів (президентів міністрів) усіх 7 держав. Вона збирається що кілька років, щоб вирішити спільні справи. Британська імперія не має навіть спільного уряду. Частинно заступає його уряд Великої Британії, що узгідняє оборону домінії та має від них деякі повновласті в ділянці закордонної політики й представництва.

*

Так виглядають форми поділу державної суверенної влади, що їх стрічаємо тепер в Европі; вони становлять низку ріжних відтінків без ясного розмежування. В інших частинах світу бувають тубільчі держави, в більшому, чи меншому ступні залежні від европейських держав: це т. зв. васальні (залежні) держави, або держави під протекторатом (опікунством). Деякі землі підпадають під суверенність Союзу Народів (Ліги Націй); володіють ними, на основі т. зв. мандату Ліги Націй, великодержави, залишаючи місцевому населенню самоуправу або ні, залежно від ступня їх розвитку. Ніякого впливу на мандатні краї Ліга не має — вони властиво нічим не ріжняться від звичайних кольоній та протекторатів.

Крім цього, стрічаємо держави, які на око суверенні, зовсім незалежні, але насправді в них господарює якась чужа великодержава, як ось Японія в Манчуку. — („Життя й Знання").

Володимир Островський.

ПІД ЗНАМЯ ХРЕСТА

ПОВІСТЬ

з часу охрещення Руси-України в 988 р.

27)

Велична процесія поволі посувалася по узбічі гори до широкої пристані.

Кияни аж сяли від величі й краси цієї процесії.

Здавалося, що рантом у Києві зявивсь імператор Візантії з царицею. Бо справді, княжа пара мала надзвичайний вигляд. Володимир був одягнений у червоні чоботи, синій, вишитий сріблом шовковий кафтан, дорогий оксамитний багряний плащ, зіпнятий на правому плечі золотою застіжкою з дорогим камінням, а на голові мав грецького зразку невисоку золоту корону, усипану самоцвітами, з хрестиком нагорі. Таксамо багато й гарно була одягнена княгиня: мала на собі гарний грецький стрій, поверх золотистий із зеленими самоцвітами плащ, а на голові теж золоту корону-вінчик з хрестиком, але значно нижчу й більш штудерної роботи.

Княжі корони були весільним подарунком грецьких імператорів і мали служити символом релігійної єдности Руси-України та Греції, вічного братерства, згоди й миру.

Дружинники наказали чоловікам станути правобіч, а жінкам з доньками й дітьми лівобіч підвищень для князя й княгині та для духовенства.

По закінченні водосвяття почалося хрещення киян усіх разом. Перед хрещенням сказав поучення священик церкви св. Іллі. Чоловіки й жінки окремо почали входити в воду. Всі відразу не могли поміститися при березі, і одні виходили, а другі входили.

І кожному охрещеному князь чи княгиня давали хрестики: боярам золоті, іншим срібні чи мідяні, а простим людям деревляні.

Олена з батьком і Анастасом стояла на узбічі гори, придивлялася до хрещення киян і в очах її вибліскували сльози. Кілька разів блиснули вони й в очах Вівіяна.

В той саме час Тихоша з дружинниками й слугами закопував на тому місці, де стояв Перун, нове знамя Руси — знамя хреста.

Величезний дубовий хрест широко простер над Києвом свої рамена і, здавалося, своїм сяйвом видовжував їх на цілу землю.

Зараз по закінченні хрещення киян відбувся в церкві св. Іллі шлюб Миколи Тихоші з Оленою Попандуклюсівною. На шлюбі були присутні князь з княгинею й багато знатних осіб. По шлюбі князь особисто вручив Тихоші й Олені цінні подарунки й промовив:

— Друже мій, бояриңе Тихоше! Ти тихо робив велике діло для церкви й народу. Хай за це імя твоє відтепер стане голосним навіть за тисячі років! А ти, Олено, за те, що зробила для церкви й мого князівства, візьми в нагороду найдорожчий мій самоцвіт — доброго Тихошу.

Коли князь з княгинею вернулися до свого терему, над Києвом лунало:

Слава князеві! Слава княгині! Слава Тихоші!

За кілька днів Володимир покликав до себе Тихошу й сказав йому:

— Мушу післати привіт і подяку братам моїм у Христі — імператорам ромеїв. Мушу мати в Царгороді і сталого посла, що дбав би там за добро наших людей і нашого князівства. Кладу на тебе службу трудну: бути в Царгороді послом моїм, бо розумнішого від тебе знайти в Києві не можу. Візьми жінку свою й зараз їдь до Греції.

Олена з радістю погодилась їхати до Царгороду.

Зате старий вдовець Вівіян посумнів.

— Батьку, і ти їдь з нами! — просила Олена.

— Ні, діти мої! Прилипло моє серце до Києва: тут спочивають кости мого діда й батька, тут спочиває твоя мама, тут спочину і я. Тепер немила мені й непотрібна моя торговля. Почекайте ще трошки, поки єпископ не висвятить мене на священика. Тоді й поїдете собі з Богом, а я буду служити церкві.

Тихоша з Оленою виїхали до Царгороду.

А священики Вівіян і Анастас разом з боярами Добринею, Путятою й іншими почали навертати край київського князівства під знамя хреста.

(Кінець).

О, діти!

— Мамо, дай мені кусник цукру.

— Не дам, ти дістав уже три кістки.

— Ще одну... я тебе дуже прошу!

— Ну, то маєш!

Дитина їсть цукор, а по хвилині каже:

— Знаєш, мамусю, але твердого характеру то ти не маєш.

Не для нього.

Максим Климко читає в календарі лікарську пораду: „Коли черевик натисне ногу, то на болюче місце треба прикладати цибулю з медом..."

— Е, то не для мене, — каже Максим, — бо мене натисне чобіт!

З ДНЯ

ПО МІНХЕНСЬКІМ ДОГОВОРІ.

Захоплення, з яким витали своїх премієрів дотичні держави, вказує, що широкі маси ні одного народу не хочуть війни. Вони бліднуть зо страху на саму згадку про неї. Тому англійці і французи, а також німці й італійці так сильно кричали на честь своїх міністрів і провідників, що вони приносять мир. Серед тої радости маси навіть не дбали, чи мир цей окуплений великою ціною, чи малою. Вони хотіли миру за всяку ціну, тому зворушливими окликами витали тих, що той мир приносить.

ЧОМУ ЦЕ?

Виринає питання, чому широкі маси нині стали такі пацифістичні. На це можнаб відповісти, що вони багато наслухалися про жорстокості війни. Але ця відповідь буде тільки частинно правдива. Бо війна фактично все була жахлива.

В нинішній війні вбивають людей ґазами й бомбами. Але колись вояки розпорювали собі животи ножами і баґнетами, а гарматні кулі були цілком не лагідніші від теперішніх летунських бомб. А коли ми поглянемо ще дальше в історію, то переконаємося, що боротьба списами, сокирами, чи луками цілком не була культурніша від нинішньої боротьби ґазами і бомбами. Завалити комусь спису в груди, чи пустити стрілу в плечі — цілком не культурніше, як його постріляти, чи розірвати бомбою. Також смертні випадки в старих війнах не були менші від теперішніх. В старинних битвах полководці нераз тратили половину, а то й дві третини своїх армій. А в останній війні Німеччина втратила щось біля одної четвертини своєї армії.

ЧОМУЖ ЛЮДИ НИНІ ЛЯКАЮТЬСЯ ВІЙНИ?

Проте люди нині далеко більше бояться війни, ніж колись. Хто памятає часи на передодні війни в краю, чи хочби тут в Америці, той знає, яке підняття панувало серед цивільного населення супроти цієї воєнної небезпеки. Тоді „цивілі" кричали: „А, ми йому покажемо! Він дістане від нас у штани так, що довго попамятає!", і т. п. Ось із такими словами виправляли „цивілі" вояків і наказували їм виконати ці погрози в бік ворога. А вояки обіцяли це виконати, хочби ціною свого життя.

ІДЕАЛІЗМ ОДИНИЦЬ.

Нема сумніву, що віддати життя за свій нарід — це найкраща людська чеснота. Зрікатися всього, що найкраще, на те, щоб інші могли жити, це прикмета, що підносить людину до небесних висот. Тому кожний, хто має сам чисте серце, навіть коли сам є боязливої вдачі, шанує народніх героїв, шанує тих, що вмирають за нього.

Але тих героїв у кожній нації є тільки обмежене число. Ціла нація, вкупі з найширшими масами, ніколи не є так ідеалістично настроена. Кожна нація має більше чи менше число ідейних людей, що готові жертвувати для решти. Одна нація має їх більше, інша менше. А є й такі, що їх цілком не мають. Нещасні ті нації!

Одначе ні одна нація не може похвалитися, що кожний її член, найширший загал, був так ідеалістично настроений. Широкий загал таки хоче жити, навіть колиб мав зрезиґнувати з деякої частини своїх свобід, а навіть чести. Оті „смердівські" прикмети в більшій, чи меншій мірі таки має широкий загал кожного народу.

ШИРОКИЙ ЗАГАЛ У НЕБЕЗПЕЦІ.

Як довго на війну йшла тільки незнатна частина населення, так довго широкий загал не мав такого великого страху перед війною. Далеко лекше є, наприклад, попрощати десять вояків зо села й поблагословити їх на смерть, ніж наразитися цілому селу, вкупі з дітьми, жінками та дорібком. Це вже інша річ.

А саме теперішня війна загрожує не лише воякам, але в іще більшій мірі цивільному населенню. Бо вояки на фронті є заховані в бетонових укріпленнях і мають усякі інші оборони. А цивільне населення виставлене цілком на удари ворожих бомб і ґазів. У теперішній війні гине більше „цивілів", ніж вояків. Тому тепер, коли рідні виряжають вояка на війну, то більше плачуть над своєю власною долею, ніж над його. А серед таких відносин далеко тяжче широкому загалові вихвалюватись: „Ми їм дамо, ми їм покажемо!"

Коли війна ще далеко, то широкий загал може собі кивати пальцем у чоботі і вихвалюватись, як то „ми набємо ворогів". Але коли війна над головою, як це було минулого тижня, то настрої зміняються. З поспіхом народи висилають своїх представників з наказами добитися миру й опісля з ґістеричним захопленням витають їх, коли вони той мир привезуть.

А, успокоївшись, загал знов зачне критикувати „миролюбців" і покрикувати на адресу ворогів: „Ми їм покажемо".

ХМЕЛЬНИЧЧИНА 1648—1649 Р. У ПОЛЬСЬКИХ ВІРШАХ

(1)

Рівночасно з подіями, або з війною Хмельницького проти Польщі складено багато віршів. Український нарід війну проти Польщі оспівав у гарних думах. В Польщі в тих часах панувала загальна віршоманія, тому то майже в кожній збірці з того часу з прозовими вістками про крίваві бої та небезпечні походи в Україну подибуємо довші або коротші вірші, пісні, памфлети, сатири, епіґрами, що торкаються Хмельниччини та її героїв. Поетичної вартости ця польська література має дуже мало. Зате для характеристики часу і настроїв суспільности це матеріял дуже багатий і цікавий.

Автор сатиричної поеми „Сатир Подґурскі в року 1654 зявйони" признає, що одною з причин лиха була шляхотська захланність. Оповідає, як то селянин у свято рубає дрова в лісі і здибає Сатира. Сатир сідає на його віз і переляканий селянин везе його в село. В селі дідич кричить на селянина: „То ти так шануєш свято?" Селянин відповідає: „Як би я поїхав у будний день, то побережники забралиб від мене сокиру, а сьогодні вони в церкві". Колиж пан побачив Сатира, починає з ним ґутірку на політичні теми. Сатир каже, що головна причина бунту козацтва та слабости поляків — безсовісний гнет підданих і приязнь панів із жидами.

Навіть львівський міщанин Зіморович, що дуже ворожо дивиться на Хмельниччину, признає, що пани знущалися над підданими. В „Сєлянках" каже він:

Нє тилько нам доядли
 українскє мухи,
Алє і вєльkім паном, аж
 мусєлі стадем
На рончих пшед тим умкнонць за Вісле овадем
Пшецє повольщизни і там
 ім дободли,
Лєдвє на остатні гак Польскі нє пшивйодли.

Гноблення підданих стало в польських панів якимсь правилом; хто не гнобить підданих, той лихий господар. Вони мали приповідку, що „Селянин найліпший, коли плаче; найгірший, коли сміється". Та й українські селяни були майстрами в вигадуванні приповідок. Вони говорили: „Шляхтич і жид тільки печений добрий".

Ще глибше в хиби польського державного орґанізму входить автор талановито написаного памфлету „Цось новеґо пісанеґо, року тисьонц шесцьсетнеґо пендзесьонтеґо втуреґо". Та він не мав відваги виявити свого імени, ні навіть вказати, де був друкований його твір:

Друковано в козєй ґловє,
Кеди мєсонц бил на новє,
Коштем зась пана єднеґо
З брацтва Пілавецкеґо,
А друкарнєн зась закрито,
Бо би друкажа забіто.

Автор відоме польське „вето" („нє позвалям") ставить нарівні з дозволом виконувати в леґальній формі державну зраду; він мав відвагу вказати на такі вискоки шляхти, як неслухання законів, нею самою ухвалених, неплачення податків, головно маґнатами, обман державного скарбу при наймі вояків і т. д.

Навіть серед латинського духовенства траплялися люди, що докоряли за кривдження простого народу, самоволю та розпусти шляхти. Є це цікава латинська вірша, написана десь зпочатку Хмельниччини. Автором їх дехто з поляків уважає самого Хмельницького, хоч зо змісту ясно виходить, що її зложив католик. Автор уважає Хмельницького даним від Бога бичем на „роскіш і захланність маґнатів, на гнет, кривди та насилування підданих". „Гей, який же то плач чути аж до неба! Він благає війни, проходить у небо; такого ніколи ще не бачили, ніякий нарід крім поляків його не переносив. Тут наруга та зневага Богові, що бачить плач і крик народу, бачить пяні пирування і не дасть себе перепросити. Всі шляхотські верстви майже одним духом душать нещасний нарід і клир своїми свободами, надужиттями, безправством. Навіть турки не такі люті та злосливі на невольників, як поляки, барони та дуки, запопадливі на роскіш".

Автор вірші „Лямент ойчизни страпйоней" (що була написана також у перших роках Хмельниччини) кличе до своїх земляків:

Гей для Боґа, збитня вас нєх
 вольносць нє взносі!
Тен вольни, що сєн цнотон
 здобі, завшє носі
Сумєнє од екстензей вольнє,
 од здобичи,
Свуй стан коха, нє бутен,
 дубр цудзих нє лічи.

Та це марні були слова в суспільности, в якій військові начальники ховали гроші, призначені на виплату воякам і доводили тих вояків до того (як перед пилявецькою битвою), „кеди вольно било то сам то там кронжиць, пльондровац, рабовац", або як було, за свідоцтвом М. Кучваревича перед збаразькою облогою, коли те польське військо

Становши недалеко мяста
 Збаравскеґо,
Заробіло на нєхенць войско
 нє єднеґо,
Іж ні сядло ні падло (яко
 мувйон) алі
Бліскє всє лупйонц кажди
 на свон стронєн ґалі,
Място оґнєм пустошон,
 в нівеч обрацайон,
Люд хватайонц на менкі
 нєуважнє дайон.†)

Автор „Цось нового пісанеґо" відкриває нам ще одну рану польської суспільности тих часів. Під величньою фумою шляхотської гордости та рівности крилася повна недостача людської гідности, і то не чужої, а своєї власної. Маґнатські двори були гніздами зіпсуття, і то не тайного, а циничного. Бідніші шляхтичі або такі, що потребували протекції, привозили маґнатам своїх жінок:

Алє сон і таци,
Цо сєн ім жонкі лупйон,
 а нє ґнєвайон сєн
Пановє малжонковє; хоць
 роґі на ґловє
Правє відомо ношон, пшецє
 іх нє чуйон;
Практікуйон кому, а нє
 вєдзон, ци в дому.
Ба, вєдзон, леч бинаймєн
 іх то нє обходзі.
„Для ласкі панув (при*)
 позволіць сєн ґодзі".
Другі муві: „Цож на тим,
 кеди сє мам добжє
Пши тим моім курвєнцю".**)

Спокій, який мала Польща за володіння Володислава, привчив шляхту до вигідного, безжурного життя, відзвичаїв від військової дисципліни, від невигод.

Так якось в Польсцє пшиходзі до теґо,
Жє беґли, хитри поґлочи
 мондреґо,
А кто єст дзєльни люб в
 бою мєнжнєйши,
То бендзє з неґо калєка
 певнєйши,

жалується Бялобоцкі, а Твардовскі і автор „Цось новеґо пісанеґо" бачать одну з причин перших невдач поляків у війні проти Хмельницького в тому, що поляки відвикли від війни. Автор „Цось невеґо..." докоряє тим „лицарям":

Цо войни нє умейон, тилько
 мьожши (ротом) ґадаць,
А по кримску сє строіць, за
 заслуґі крвавє,
Лежець аж до Цецори, то
 іх жеч, то ґжечносць!
Слушнє сє од Цецори рахуйон, бо одтонд
Як почелі уцекаць, так
 пшестаць нє моґон.

— — —

Ми привикли від польських істориків чути запевнювання, що Хмельниччина була виключно суспільним бунтом, повстанням хлопів проти панів. Всякі національні та релігійні мотиви — мовляв — не мали ніякого значіння; причепило це пізніше православне духовенство, сліпими кобзарями й істориками-патріотами. Єучасні вірші про Хмельниччину, зложені самими поляками, додають багато цікавого до відповіди на це питання. Як дивилися тодішні поляки на Хмельниччину? Отже, коли перечитуємо польські тодішні вірші про Хмельниччину, переконуємося, що тодішні поляки в один голос свідчать, що це було **повстання українського народу.** Україна піднялася проти поляків, хотіла їх вигнати з границь свого краю.

Згадуваний уже Бялобоцкі, бачучи, як усе українське селянство стануло на боці Хмельницького, жалує, чому польські пани не покликали проти українських хлопів — польських, мазурів, бо ті певно не зрадять:

„Ніґди сє мазур з русінем
 нє зґодзі,
Далєко та жеч єдна друґєй
 ходзі..."

Польський поет Зіморович зідхає важко:

„Нє било і нє бендзє
 (правдє визнаць муше)
Окрутнєйших тиранув над
 рускє катуше.

Польсько-український національний антаґонізм він малює плястично в оповіданні (в якому треба бачити не певний факт, а поетичне втілення змагань і поглядів тієї верстви польської суспільности, до якої належав Зіморович). Одна з дієвих осіб його поеми „Козачизна", Остап, оповідає, як козак зловив його на вежі підчас облоги і бив по голім тілі, допитуючися, де сховав гроші:

„Ґдим ґо просіл, жеби мі
 як свему фольґовал,
Жекл на то, жесь ти русін,
 котюго нєдошли,
Бо мєнсем ляцкем рускє
 косці твє обросли.
Пшето єслі сє достаць
 хцеш до нєба,
Обіць ці мєнсо ляцкє з
 косьці рускіх тшеба".

Бялобоцкі обурюється на Хмельницького, що після зборівського замирення

„Лініен собє кенди хце замежа,
Нє хце мєць в Русі польскеґо жолнєжа,

що бажає в кількох воєвідствах довести до того,

„Вшисткє ужєнди
Аби в ніх тилько Русь тшимала вшенди,
Метрополіта мєндзи біскупамі
Жеби засядал в сенат
 з владикамі".

(Дальше буде).

†) М. Кучваревіч: Реляція Експедиції Збараскей.
*) Мовляв.
**) Бялобоцкі „Кляр менства", част. II.

ЛІКАР-ОПІКУН ПЯТЕРНЯТ.

Д-р Дафо, лікар пятернят, сестер Діонів, ставав на суд у Шікаґо, пізваний за міліон долярів відшкодування за те, що, мовляв, він не давав дівчаткам виконати контракту з позовником. Суд відкинув позов як неоправданий. На світлині, адвокат Артур Слет (наліво) і д-р Дафо.

РЕПУБЛИКАНСЬКИЙ ПРОВІДНИК.

Конгресмен Брус Бартон як тимчасовий голова нюйорської стейтової конвенції Републиканської Партії, котра відбулася недавно в місті Саратога Спрингз і іменувала прокуратора Томаса Е. Дюія кандидатом цеї партії на уряд стейтового губернатора.

„ЦЕЙ ПАМЯТНИК МИ ПОСТАВИТИ МУСИМО"

„Самопоміч українських еміґрантів на північно - східню Чехію з осідком у Градці Кральовім" видала таку відозву:

Шановні земляки, стрільці, козаки, старшини й зокрема йозефські таборити!

Люди, що на війні воювали з ворогами і гинули в битві з свій нарід і за рідний край, називаються героями. Ставлять їм памятники, сиплять у їх честь високі могили з хрестами і з роду в рід згадує їх рідний нарід з пошаною та ставить іншим у приклад.

Кілька тисяч нашого квіту, наших героїв дісталися до Йозефова в Чехії до таборів. Тут лунала українська пісня, були вистави, школи, курси, буяло життя, плекано надії. Як орли сизокрилі, розлетілися хлопці-молодці по цілому світу. На місцях таборів і сліду не осталось, тільки тихо трава шелестить...

Не всі розлетілись. Вісімнацять борців залишилися тут навіки вічні в йозефівській землі на цвинтарі. Чиж і над ними має тільки трава шелестіти? По літах заблудить сюди якийсь син України і де має братів шукати?...

Мусимо поставити їм памятник. Честь героям віддамо і по собі памятку оставимо в місті, де жевріло колись українське життя.

Цей памятник ми поставити мусимо, бо цього вимагає наша гідність і пошана до самих себе.

І цей памятник ми поставимо.

Комітет, дякуючи всім жертводавцям, котрі прислали на памятник свої грошеві пожертви, закупив землю, перевів ексгумацію і переніс тлінні останки українських вояків в одно місце. Вже принято проєкт памятника, виготовлений різьбарем п. С. Литвиненком у Львові; заведено книгу жертводавців і вже напливають пожертви.

Треба ще біля 12 тисяч чеських корон. Це не так тяжко зібрати, коли взяти на увагу, що потрібно лише 120 щирих українських громадян, які дадуть по 100 Кч. і памятник буде стояти. — То не є надмірна надія, бо ось на сходинах управи товариства Самопомічи на перший заклик зібрано 400 Кч. від десятьох присутніх членів.

Отже покладаємо велику надію, головно на бувших йозефівських таборитів, яких нині на добрих посадах є більше як сто.

Знайдуться і не таборити, яким ушанування власної традиції не є байдуже.

І найменша лепта буде радісно квітована і записана в памятковій книзі. Нехай і Вас не бракує при цьому святому ділі в тій памятній книзі. Не скупіться, може і Вас по смерті спомянуть добрим словом. Пришліть, скільки зможете, і то негайно, не відкладаючи.

Діло памятника в твердих руках і Комітет чесно вирахується перед громадянством.

Гроші просимо засилати на адресу:

V. fil. 34 Spořitelna v Josefově n/M.

Комітет: Голова, пор. **Микола Оборський;** секретар, ст. дес. **Петро Дяченко;** скарбник, стр. **Федір Дулеба;** члени: інж. **Павло Василюк,** стр. **Михайло Торський,** стр. **Микола Махник.**

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ТОЛІДО, О. Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 167., відбудуться в неділю, 9. жовтня, в годині 2. пополудні, в гали, де звичайно. Просимо членів і члениць прибути якнайчисленніше на ці збори, бо є важні справи до полагодження. Рівнож просимо членів платити свої вкладки начас й що місяця. Членів, котрі все звикли свої вкладки платити по два або три місяці назад, просимо платити свої вкладки два або три місяці наперед, бо місцева каса грошей не робить, ані в касі гроші не родяться. Памятайте, щоб не нарікали, як будете суспендовані. — Дмитро Медецький, предс.; Бартоломей Униськo, кас.; Іван Кульматицький, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Мітінг Товариства Запорозька Січ, від. 75., відбудеться в неділю, 9. жовтня, в 1. годині пополудні, у Народнім Домі на Мартин ул. Всі члени обовязково повинні прийти, бо є важні справи до рішення. Таксамо ті члени, що мають довги, повинні старатися їх поплатити. Проситься не забути, що тікети на баль секретар розіслав кожному членові. На тім мітінгу кожний член має за тікети поплатити, бо цей баль є улаштований двома відділами і рахунок мусить бути як слід у протягу місяця викінчений. Таксамо проситься членів, щоби старались тепер привести нових членів, бо перше говорили, що гарячо, то за членами нема як ходити. У нас є досить членів; нехай ті члени, котрі мають жінки і діти, що не є членами У. Н. Союзу, впишуть їх, то впродовж місяця у нас буде пятьдесять нових членів. Ану, котрі з вас будуть перші цього місяця! — Ст. Михайлюк, предс.; Ів. Слупецький, кас.; В. Тарас, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 146., відбудуться в неділю, 9. жовтня, в годині 1. попол., в Карпо Руській Гали, 13530 Charest St., пів бльока від Davison. Просимо всіх членів бути присутніми, бо маємо багату програму. Таксамо прохаємо всіх членів сповнити свій громадянський обовязок і привести бодай одного нового члена, щоби вписався до У. Н. Союзу, бо одного члена все можна пошукати, як хочеться причитись до розвою сашої великої організації. Довгуючих членів напоминаємо сплачувати свій довг поможності. Приходіть на збори! Справи важні! — П. Андрушків, секр.

РОВЕЙ, Н. ДЖ. Триквартальні збори Товориства Згода, від. 294., відбудуться в суботу, 8. жовтня, в год. 8. ввечір, де звичайно. Проситься всіх членів прийти на означений час. Напоминається довгуючих членів, щоби прийшли й вирівняли свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. Тож, прошу, щоби потім не нарікали. До того маємо багато справ до полагодження. — Іван Король, предс.; Гелена Пекарська, кас.; Яків Салій, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Збори 204. відділу відбудуться в суботу, 8. жовтня, в год. 8:15 ввечір, в салі укр. прав. громади, 334 Е. 14. вулиця. На тих зборах, попри полагодження біжучих справ, виголосить доклад п. Володимир Душник на тему „Україна в світлі світової політики". Приявність на зборах усіх членів відділу є обовязкова. — Е. Ляхович, предс.; М. Близнак, секр.

САВТПОРТ, КОНН. Триквартальні збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 81., відбудуться в неділю, 9. жовтня, в годині 2. пополудні. Проситься всіх явитись на збори. — Ю. Гоголь, предс.; М. Гудзік, кас.; М. Сендзік, секр.

МАНЕІЛ, Н. ДЖ. Квартальні збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 349., відбудуться в неділю, 9. жовтня, в годині 2. пополудні, в Ліберті Гали. Обовязком кожного члена бути на зборах і вислухати звіту урядників і контрольорів. — Ілько Шегера, предс.; Дмитро Федина, кас.; Микола Лісний, секр.

ЛАНКАСТЕР, Н. Й. Триквартальний мітінг Бр. св. Василія Великого, від. 87., відбудеться в неділю, 9. жовтня, в год. 1. пополудні, в на... гали, Ellicott Rd. Неприсутній член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — Олександер Костецький, предс.; Микола Трояновський, секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

БІЛІ МУРАШКИ ЗЇЛИ ПОНАД 8,000 ФЛЬОРЕНІВ.

Один купець у Голяндській Індії дітав 34,000 фльоренів за варення соли і гроші сховав до бляшаної пушки в шафі. Незадовго виїхав у довшу подорож. По повороті до дому ствердив зо страхом, що білі мурашки залізли до бляшаної пушки і знищили банкноти на 8,000 фльоренів. З загальної суми 34,000 фльоренів не залишилося навіть сліду з 2,000 фльоренів, а з 6,305 фльоренів ледви рештки, на яких не можна пізнати навіть чисел.

ЧЕХИ АДОПТУЮТЬ ЖИДІВ З НІМЕЧЧИНИ.

В Берні моравським повстала своєрідна біржа, яка займається адоптацією багатих жидівських еміґрантів з Австрії вбогою чеською людністю. Адоптується цих еміґрантів у тій цілі, щоб вони могли дістати швидше чехословацьке громадянство.

В школі.

Катехит: Івасю, хто йде до пекла?

Івась: Всі глухі, бо вони Божого слова не слухають.

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ. (26)

Тарзан заховався з дівчиною високо на дереві, серед гиляк і листя. Джеф побіг у тому напрямку, в якому зникав з дівчиною Тарзан. Але скоро він загубив обох з очей і без пляну блукав по лісі. Він у серці носив велику лють до того білого дикуна, що вирвав йому ту дівчину, яку він сам хотів. А Тарзан тимчасом безпечно сидів на дереві.

Посадивши зімлілу Марію біля себе, Тарзан надслухував, що робить унизу Джеф. Втім Марія почала відзискувати притомність. Побачивши напів нагого чоловіка біля себе, вона відрухово почала оборонятись. „Пустіть мене, я хочу йти до своїх", заговорила вона. Тарзан засміявся і вказав рукою вниз: „Чи бачите, де ви є?" — він запитався.

Дівчина поглянула вділ і щойно тепер запримітила, що вона високо на дереві. Її обняв жах, а заразом подив до того чоловіка, що так легко її витаскав на дерево, що вона не чула. Але голос Марії і Тарзана дійшов до вух Джефа. Він з поспіхом почав бігти в тому напрямку, звідки почув голос. Приставувши, він закликав: „Маріє, де ти?"

Та, на нещастя для них, той голос почув також іще хтось третій. Далеко в гущавині зачув той голос скритий післанець племени замбег, якого найвищою ціллю в життї було здибати якнайбільше жертв для свого „божка дерев". Те племя мало своїх післанців по всіх кутках і вони ловили жертви для свого божка. Один з таких післанців тепер зачув голос Джефа.